

Hoezo Tweedeling? Moslims aan het woord.

Dinsdag 7 december 2004, 20.00-22.00 uur in De Rode Hoed

“Niet weglopen als het moeilijk wordt!” (Ahmed Marcouch)

Na de moord op Theo van Gogh op 2 november 2004 wist in elke krant en op elke zender een schare van deskundigen te duiden hoe de moord samenhangt met de islam. Politici en opiniemakers buitelden meer dan ooit over elkaar heen. Bijvoorbeeld om te verklaren wat moslims al dan niet moesten doen om hun positie in de Nederlandse samenleving waar te maken. De ingezonden-brievenrubrieken dropen van verontwaardiging. Nederland leek in shock. Telkens was de vraag: waar blijft het protest uit islamitische hoek? Dat protest was er al vanaf de eerste minuut na de moord. In moskeeën klonk het letterlijk: *“De vrijheid van meningsuiting van Theo van Gogh is de zelfde vrijheid, die het mogelijk maakt dat wij ons geloof in al zijn rijkdom kunnen beleven.”* Maar blijkbaar vingen de witte, opiniemakende mannen die signalen niet op.

Moslims waren even boos als ieder ander over de moord, zonder mitsen en maren. Maar ze voelden zich wel vermalen. Ze kregen het ene verwijt na het andere, maar niemand hoorde hun boosheid. Hun pijn over het in brandsteken van moskeeën en scholen. Hun verwarring over internationale conflicten. Niemand stelde hun de vraag wat hun bijdrage was en kan zijn aan de sociale cohesie, waar we allemaal zo naarstig naar op zoek zijn.

Dat was de reden voor De Rode Hoed om samen met de moskeekoepels UMMAO en Milli Görüş, het Amsterdams Centrum Buitenlanders en De Bussy Consult een bijeenkomst te houden waar moslims zelf aan het woord kwamen. Onder leiding van programmamaker Radi Suudi vond op 7 december een levendig debat plaats in een drukke Rode Hoed: *Hoezo tweedeling? Moslims aan het woord.*

Het debat viel in een aantal thema's uiteen. Wat is er na de moord in de samenleving gebeurd? Wat is de rol van de media in het geheel? En wat staat ons in de toekomst te doen?

Een jonge Turkse moeder van vijf kinderen voelt zich volledig geïntegreerd. Naast haar werk doet ze vrijwilligerswerk, onder andere in de ouderraad en de medezeggenschapsraad van de drie scholen waarop haar kinderen zitten. Nederlandse burens stelden de dag na de moord aan haar elfjarige zoon de vraag “Hoor jij ook bij de allochtonen?” om vervolgens hun pitbull op hem los te laten. Het kind, in Nederland geboren, kwam huilend binnenrennen, en vroeg zich voor het eerst af of zijn huidskleur hem misschien anders maakte.

Een Marokkaanse moskeebestuurder zegt aanvankelijk in zijn omgeving weinig gemerkt te hebben van reacties. Maar een paar dagen later bleek toch bij zijn achterban de angst te hebben toegeslagen. Een simpele grap onder collega's op het werk over elkaar een hand geven, durfden ze niet meer te maken. Het positieve idee, dat de bezoekers van zijn moskee over Nederland hadden, heeft een deuk opgelopen. De zoveelste in een rij, na de reacties op 11 september en de moord op Pim Fortuyn.

Mensen nemen afstand om niet nog verder in de hoek geduwd te worden. Het wordt tijd dat eens nagedacht wordt of integratie wel van één kant kan komen.

Het publiek reageert verdeeld op de vraag wat er na de moord op Theo van Gogh in de samenleving is veranderd. "Nederland zegt altijd dat het tolerant is, onverschillig zullen ze bedoelen. Elf september heeft het eerste laagje vernis eraf gehaald, de moord op Fortuyn de grondverf, en nu liggen de zenuwen bloot. Het is niet meer leuk," zegt een deelnemster aan het debat, die al veertig jaar in Nederland woont en van Oostenrijks-joodse afkomst is. "Wees blij als je al een baan hebt en nu niet hoeft te solliciteren. Ik word meer en meer als buitenlander gezien, in mijn geboorteland Turkije trouwens ook. Een breekpunt in de samenleving kan er aan zitten te komen", vindt een man. Anderen wijzen erop dat de populistische stemming aangewakkerd wordt vanuit de politiek. Scoren tegen moslims doet het goed. Daar staat tegenover dat een groot deel van de aanwezigen weliswaar vindt dat de reacties op de moord verklaarbaar zijn, maar dat de houding van de mensen onderling wel meevalt. "De boel bij elkaar houden is zo'n slechte zaak nog niet."

Wat is de rol van de media? "Een journalist hoort te rapporteren zonder mening", vindt de journalist. "Door de berichtgeving ontstaat de opvatting dat mensen terecht bang moeten zijn voor moslims. Met als gevolg dat 'Lonsdale'-pubers brandstichting politiek correct beginnen te vinden," vindt een Turkse man. Een Nederlandse deelnemster ergert zich eraan dat 'jullie moslims' zich over één kam geschoren voelen. "Zo simpel is dat niet, men moet met nuanceringen om kunnen gaan. Media zijn tenslotte ook een uitlaatklep." Iemand anders ergert zich er weer aan dat niemand oog schijnt te hebben voor de honderdduizenden moslims die het slachtoffer zijn van oorlogsgeweld, waarbij westerse mogendheden de dader zijn. Een Marokkaanse vrouw ("Ik ben geen moslima") voelt zich ongemakkelijk door de berichtgeving. Ze ziet de houding van de Nederlanders veranderen. "Ongenuanceerde vragen die ze vroeger stelden, gleden van me af. Nu blijft het hangen." Iemand anders stoort het verschil in taalgebruik. "De moord op Van Gogh is terrorisme, het in de fik steken van een moskee, vandalisme." De aanwezige journalisten, of ze nu zelf moslim zijn of niet, voor tv werken of voor een krant, zijn het over één ding eens: ze zijn niet vooringenomen, en doen hun werk door vast te stellen wat er gebeurt in de samenleving. Door de beknoptheid van berichtgeving wordt er soms gegeneraliseerd, maar de nuances worden wel altijd aangebracht. "Journalisten hebben een redelijk beeld van wat er leeft in de Nederlandse samenleving."

De media zijn zelf zoekende hoe ze het verhaal moeten vertellen van een samenleving die aan het veranderen is. Het onderwerp van terrorisme in Nederland is nieuw. "Het ging bij Mohammed B. om een schijnbaar totaal geïntegreerde moslim, en dat maakt het thema extra gecompliceerd." Sommigen maken zich zorgen over het imago van Nederland in de wereld. Een Belgische deelnemer aan het debat gaf enige hoop voor de toekomst: "Nederland kan niet goed met problemen omgaan, ze zijn het niet gewend. In België hebben we leren leven met de totale absurditeit. Journalisten letten altijd op dat ze niet onnodig kwetsen."

“Maar je moet als kijker of lezer wél zelf blijven nadenken!” stelt een Journaalmedewerker van Marokkaanse afkomst. “Op een of andere manier kunnen we ook in de media bij elkaar komen. Als Nederlanders moeten we met z’n allen een beeld schetsen van Nederland. Niet alleen een positief beeld, maar een reëel beeld in al zijn diversiteit,” zo vat gespreksleider Radi Suudi, die zelf programmamaker is, dit deel van het debat samen.

Hoe moeten we nu verder? “We krijgen de samenleving die we verdienen.” “We moeten het aandurven de koers mee te bepalen, en de koers zou moeten zijn dat we dichter naar elkaar toe kruipen, terwijl het de mode is, de kloof groter te laten worden.” “Wat we gezamenlijk hebben, daar gaat het om.” “Moslima’s moeten meer aan het woord komen.” De aanwezigen in De Rode Hoed waren het er over eens dat ze zelf wat moesten doen, maar van pessimisme was beslist geen sprake. Wel van kritische noten en zelfkritiek. Haci Karacaer, directeur van Milli Görüş – Nederland is helder: “De oplossing moet je niet zoeken langs de weg van religie, maar met de vraag in het achterhoofd wie extreem is of niet extreem, streven naar een volwaardige burgermaatschappij. Hoe kun je een moderne moslim zijn als de imam leeft op een Arabisch schiereiland uit de achtste eeuw?” Karacaer pleit voor een veel opener instelling binnen de islamitische gemeenschap in Nederland. “Dat is de enige manier als moslim overeind te blijven en je als volwaardig burger waar te kunnen maken.” Hij pleit ervoor het slachtoffergedrag af te werpen, kritisch naar jezelf te kijken en je vooral niet mee te laten slepen door wie meent te weten “wat de ware islam is”. De kloof tussen jongeren en de generatie die het voor het zeggen heeft, inclusief de imams, is te groot geworden. Je kunt de huidige crisis ook positief gebruiken, nu is er een optimale kans om de veranderingen in een positieve richting te sturen.

Ahmed Marcouch van de Unie van Marokkaanse Moskeeën in Amsterdam en Omstreken (UMMAO) is even expliciet: “Je moet de hand in eigen boezem steken. De kritiek op de Marokkaanse gemeenschap heeft een hoog realiteitsgehalte.” Hij ziet een uitdaging in de toekomst. Burgers moeten de maatschappij verrijken en zich niet primair als slachtoffer zien. De islam heeft het in zich om zich in de samenleving in te voegen. Moslims moeten ophouden zich als tweederangs burgers te voelen of te gedragen. Laat ze maar naar buiten komen en actief worden. “De vraag is, waar sta je met je organisatie? Altijd in spagaat, of erken je eindelijk dat je een Nederlandse organisatie bent met een Marokkaanse achterban?” Karacaer en Marcouch zijn het met elkaar eens: het kader van de organisaties moet veranderen, oriëntatie op de Nederlandse samenleving is essentieel, en voor die oriëntatie vormen de jongeren het uitgangspunt. Marcouch vat het programma in eenvoudige woorden samen: “Je moet niet weglopen als het moeilijk wordt.”

Tekst: Gijs von der Fuhr